

PРАВNA NORMA (PРАВNO PRAVILO)

1. Pojem sestavine pravne norme

1. Pravno pravilo ima po pravni teoriji tri sestavine:
2. 1. HIPOTEZA
3. 2. DISPOZICIJA
4. 3. SANKCIJA
5. pravna norma oz. pravno pravilo je temeljna sestavina prava,
6. pravna pravila so vsebinsko gledano obvezna, torej zavezujoča pravila družbenega vedenja in ravnanja,
7. pravno pravilo je le izjemoma v celoti strnjeno v eni sami pravni normi, večinoma sta hipoteza in sankcija v enem členu, dispozicija pa je v drugem členu istega predpisa.

8. Hipoteza

9. tista sestavina abstraktnega pravnega pravila, ki opisuje okoliščine oziroma določa dejansko stanje, v katerih se moramo ravnati po dispoziciji,
10. hipoteza sama nima normativne narave oz. učinkovanja, ampak le določa dejanski položaj in okoliščine, v katerih morajo naslovljenci ravnati po vsebini dispozicije.

11. Dispozicija

12. bistveni del pravnega pravila;
13. z njo so določa osebe in način, kako morajo ravnati oz. se obnašati,
14. po načinu, kako je v dispoziciji pravnega pravila določeno ravnanje subjektov, razlikujemo tri vrste dispozicij:

1. a) zapovedi

2. naslovniku ukazujejo, naj nekaj stori in velikokrat tudi opredeljujejo, kako naj nekaj stori,
3. terjajo predvsem dejavno ravnanje, hkrati pa naslovnika tudi jasno napotujejo, v kateri smeri naj deluje.
 1. 123. člen ZZZDR: "Starši so dolžni preživljati svoje otroke; če se redno šolajo, so starši dolžni preživljati svoje otroke tudi po doseženi polnoletnosti."

4. b) prepovedi

5. subjektom prepovedujejo določeno ravnanje in njih zahtevajo, naj ne ravnajo na prepovedan način, ali pa določajo, naj se subjekti vzdržijo takšnega ali drugačnega, vendar vedno že vnaprej prepovedanega ravnanja
 2. 16. člen ZOR (Prepoved povzročanja škode): "Vsak je dolžan vzdržati se ravnanja, s katerim bi utegnil drugemu povzročiti škodo."
- 6.
- 7.

8. c) dovoljenja

9. pooblaščaajo subjekte za določeno ravnanje, hkrati pa določenega ravnanja niti ne zapovedujejo in ne prepovedujejo
 3. 45. člen ZZZDR (Pravice in dolžnosti zakoncev): Zakonca svobodno odločata o rojstvu otrok. Do otrok imata enake pravice in dolžnosti.

15.

16. Sankcija

17. del pravnega pravila, ki določa, kakšne bodo pravne posledice, če naslovljenec pravne

- norme ne ravna v skladu z zapovedjo, prepovedjo oz. napotilom, ki je določeno v dispoziciji,
18. uporabi se le, če se naslovník ne ravna po dispoziciji,
 19. sankcija mora biti zaradi pravne varnosti naslovníkov vnaprej določena in predpisana.

20. **Primer pravne norme**

21. "Kdor brez nevarnosti zase ne pomaga nekómu, čigar življenje in zdravje je óčitno ogroženo, odgovarja za škodo, ki iz tega nastane, če bi jo glede na okoliščine primera moral predvideti."
22. **Hipoteza:** obstoj dejanske situacije, v kateri je življenje ali zdravje nekoga ogroženo, nastanek škode,
23. **Dispozicija:** zapoved: moraš pomagati !!!
24. **Sankcija:** če ne pomagaš, si odgovoren za škodo, ki bi jo moral predvideti.

2. **Dispozitivna in prisilna pravna pravila**

25. delitev glede na učinek pravnega pravila,

26. **Dispozitivna pravna pravila**

27. so tista pravila, pri katerih se lahko subjekti odločajo, ali bodo ravnali v skladu z dispozicijo pravne norme ali pa bodo sami oblikovali, določili in izbrali drugačno pravno normo za svoje ravnanje,
28. taka možnost izhaja óbičajno že iz načel posameznega zakona,
 1. 2.č.OZ: "Udeleženci lahko uredijo svoje obligacijsko razmerje drugače, kot je določeno v tem zakonu, če iz posamezne določbe tega zakona ali iz njenega smisla ne izhaja kaj drugega."
 2. 899.č.OZ (Pogodba o organiziranju potovanja): "Če ni drugače dogovorjeno, sme potnik določiti drugega, da namesto njega izkoristi dogovorjene storitve, pogoj pa je, da ta zadovoljuje posebne zahteve, ki so predvidene za določeno potovanje, in da potnik povrne organizatorju potovanja stroške, ki jih ima z zamenjavo."
 3. 81.č.ZGD (Vložki v družbo pri d.n.o.): "Če ni drugače dogovorjeno, morajo družbeniki vplačati enake vložke."

29. **Prisilna (kogentna) pravna pravila**

30. pa vsako drugačno ravnanje, kot je določeno z dispozicijo pravnega pravila, pomeni kršitev pravnega pravila,
31. pri takih pravnih pravilih naslovníki ne morejo dispozicije nadomestiti z drugačnim pravilom ravnanja
 4. 101.č.ZGD (Osebna odgovornost družbenikov v d.n.o.): "(1) Za obveznosti družbe subsidiarno odgovarjajo upnikom vsi družbeniki z vsem svojim premoženjem... (2) Drugačen dogovor družbenikov o njihovi odgovornosti proti tretjim osebam je brez pravnega učinka."
 5. 172.č.KZ (Opravljanje): "Kdor trdi ali raznaša kaj iz osebnega ali družinskega življenja kakšne osebe, kar lahko škoduje njenemu dobremu imenu, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do treh mesecev."
 6. 59.č.ZVCP (Označevanje živali ali črede): "(1) Gonič ali vodič živali ali črede mora poskrbeti, da bo čreda ponoči ali v pogojih slabe vidljivosti označena spredaj, zadaj in ob strani z lučmi ali odsevniki. Označbe morajo biti nameščene tako, da jih udeleženci v cestnem prometu, katerim so namenjene, pravočasno opazijo. (2) Z denarno kaznijo 10.000 tolarjev se kaznuje za prekršek gonič, ali vodič živali oz. črede, ki ravna v nasprotju z določbo tega člena."

3. Veljavnost pravnih pravil

32. **Prostorska veljavnost pravnih predpisov**

33. personalno načelo (ob prehodu iz rodovnoplemenske v državno organizacijo je še veljalo načelo, po katerem je vsakdo nosil svoje pravo s seboj)

34. teritorialno načelo (postopoma je pravo dobilo značaj obveznih, s sredstvi fizičnega prisiljevanja zagotovljenih pravil za družbeno ravnanje, ki so se jim morali pokoravati vsi ljudje, ki so prebivali na ozemlju, na katerega se je raztezala takšna učinkovita oblast; danes so meje obveznosti posameznega pravnega reda določene po ozemeljskem obsegu)

35. **Časovna veljavnost pravnih predpisov**

36. **začetek veljavnosti predpisov**

10. zaradi zagotavljanja pravne varnosti (in s tem načela pravne države) pravna pravila veljajo in učinkujejo samo pod pogojem, da so, preden začnejo veljati, objavljena v ustreznem uradnem glasilu, v RS se objavljajo v Uradnem listu RS (posledica objave je presumpcija iuris et de iure, da objavljena pravna pravila vsi poznajo: IGNORANTIA IURIS NOCET),

11. zakoni in drugi republiški predpisi in splošni akti začnejo praviloma veljati petnajsti dan po objavi (ta rok, ki naj da pravnim subjektom in državnim organom čas, da zakon spoznajo, je VACATIO LEGIS),

12. le izjemoma in samo na podlagi posebej utemeljenih razlogov je lahko določeno, da določen predpis ali akt začne veljati prej (lahko celo istega dne, ko je bil objavljen) ali pozneje kot petnajsti dan po objavi

37. **prenehanje veljavnosti predpisov**

13. trenutek, ko predpis neha veljati, je lahko določen v predpisu samem,

14. sicer velja pravilo, da predpis višje pravne veljave vedno lahko razveljavi predpis nižje veljave (npr. ustava razveljavi zakon, zakon uredbo, itd.), ne pa obratno,

15. za razmerje predpisov enake pravne veljave je treba uporabiti pravilo, da mlajši (pozneje izdani) predpis razveljavi starejšega (Lex posteriori derogat legi priori.)

38. **Prepoved retroaktivnosti (povratne veljave pravnih predpisov)**

39. ker so pravni predpisi po svojem bistvu družbene zapovedi, ki od naslovljencev terjajo obvezno družbeno vedenje in ravnanje, je smiselno, da zapoved neko ravnanje terja za **vnaprej**, saj je človeško voljo mogoče motivirati zgolj vnaprej,

40. tudi načelo pravne varnosti in zakonitosti terja, da pravni predpisi (organov oblasti) **ne morejo imeti učinka za nazaj**,

41. kljub temu imajo **v izjemnih** primerih določene pravne norme **učinek tudi za nazaj**:

155.č.URS: "(1) Zakoni, drugi predpisi in splošni akti ne morejo imeti učinka za nazaj. (2) Samo zakon lahko določi, da imajo posamezne njegove določbe učinek za nazaj samo, če to zahteva javna korist in če se s tem ne posega v pridobljene pravice